

Rusové na Ukrajině

Citace:

Kelnarová, Jana; Benátská, Julie; Vávrová, Hana; Jíchová, Dominika. *Rusové na Ukrajině*. [online] Hospodářská a kulturní studia, Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, 2010. Dostupné z: http://hks.re/wiki/rusove_na_ukrajine

„Ukrajina je víc než kyjevské kuře a kozáci. Dnes nepochybně postsovětská Ukrajina se vzpurně obrací k západní Evropě a natahuje velký palec směrem k Černému moři. Největší země v Evropě nabízí pestrou škálu kapitalismu, ortodoxní víry, okouzující krajinu a sovětské přežitky.“ ¹⁾

ÚVOD

Ruská minorita je jednou z největších na celém světě a největší na Ukrajině, kde tvoří 17 % populace, což je 8 334 100 obyvatel. Proto nás zajímalo, jak se Rusové na Ukrajině cítí a jak vnímají svou identitu.

Rusové žijí na Ukrajině většinou na východě země, kde se hovoří ruštinou a podporuje se spolupráce s Ruskem, proto zde není jejich identita natolik potlačována. V západních oblastech se spíše mohou setkat s nepřátelskými projevy. Rusové jsou na Ukrajině neoblíbeni především kvůli Stalinově krutovládě. Přesto se ale v posledních letech zvedá vlna nacionalismu, který propaguje svobodnou proevropskou Ukrajinu. Všeobecně se dá říci, že východní část Ukrajiny je spíše proruská a západní se chce orientovat spíše na spolupráci s vyspělými státy západní Evropy.

CÍL PRÁCE

Cílem této práce je zjistit informace o ruské menšině na Ukrajině. Zaměřily jsme se na historii a současnost soužití těchto dvou národností v jednom státě.

METODOLOGIE

Informace o ruské menšině žijící na Ukrajině jsme zjišťovaly pomocí kvalitativních metod, konkrétně jsme použily metodu dotazníku s otevřenými odpověďmi a studium dokumentů.

Výhodou dotazníku je, že se můžeme zeptat na to, co konkrétně chceme vědět a zároveň nedáváme svým výrazem (tónem hlasu, pohledem) najevo, jakou očekáváme odpověď. Respondent se může rozepsat o věci, která mu připadá důležitá. On se rozhoduje, co nám napíše, což může být pro nás i nevýhodou. Stejně tak je velkou nevýhodou, že nemůžeme okamžitě zareagovat na odpověď a případně se dále doptat na nějaké podrobnosti. Zároveň nemůžeme zaručit, že respondent pochopí naši otázku tak, jak jsme ji myslely a neodpoví na něco jiného nebo případně neodpoví vůbec, pokud mu otázka bude nepříjemná nebo pro něj bude nejasná a nezajímavá. Proč na otázku odpověděl zrovna tímto způsobem, se můžeme jen domýšlet, protože nemůžeme pozorovat jeho gesta ani mimiku.

Studium dokumentů nabízí spoustu možností, jak získat velké množství informací v relativně krátkém čase. Nevýhodou zde je, že dokumentu se na nic nelze zeptat.

Základní povědomí o rozšíření ruské menšiny na Ukrajině jsme nabyly díky odborné literatuře a především díky internetovým stránkám zabývajících se touto tematikou.

Odpovědi na naše otázky jsme získaly díky dotazníku, který jsme zaslaly spolu s dopisem (v ruštině) na Ukrajinu.

LITERÁRNÍ REŠERŠE

Pro naše účely jsme vybraly ukrajinsky psanou knihu „Obyvatelé Ukrajiny“ od spisovatele F.D. Zastavnije (Ф. Д. Заставний :Населення України), jejíž část jsme si nechaly přeložit. V knize najdeme zmínky o situaci na Ukrajině za dob carského Ruska nebo SSSR. Cituji: „V roce 1989 bylo Rusů na Ukrajině více než 22.1 % (11 356 000). Ukrajinců je 3,2krát více než Rusů, ale počet Rusů stále roste (...) Za dob carského Ruska a SSSR v mnohých regionech převažovala ruština, ruské školy, knihy, ruský tisk, televize, divadlo apod. Takové zacházení s ukrajinskými tradicemi národními poklady je zločin (...) Za dob carského režimu i SSSR bylo přesídleno na Ukrajinu velké množství Rusů, často i na úkor rozvoje centrálního Ruska. Mezi přesídlenými Rusy na Ukrajinu byli také lidé pronásledovaní kvůli vyznání. Na jihovýchodě Ukrajiny zůstává stále velký počet Rusů - v některých městech až 34-59 %. Na Krymu převažuje počet Rusů Ukrajince - 67 %“²⁾

Jako další zdroj pro literární rešerši jsme vybraly článek z internetu zabývající se současnou situací na Ukrajině a otázkami, které vznikají jak na straně Ukrajiny tak na straně Ruska. Článek je souhrn výroku Nikolaie Shul`gaje, zástupce ředitele Sociologického ústavu a šéfa nadace pro podporu ruské kultury v Kyjevě, který poskytl v říjnu roku 2008 rozhovor pro „Moscow`s Politcom.ru“. Zmiňuje se v něm, že počet obyvatel Ukrajiny, kteří se hlásí k ruské národnosti se od roku 1989 snížil o více než 3 miliony. Tak vysoký počet samozřejmě zaskočil Moskvu, která se tímto tématem začala zabývat. Shul`ga zmiňuje, že toto číslo souvisí jak s významnou integrací a asimilací v rámci obyvatelstva, tak ale poukazuje i na slabost ruské etnické identity obecně. Cituji: „Emigrace obyvatel s ruskou národností pokrývá pouze několik stovek tisíc z celkových 3 milionů. Většina z toho je odrazem „etnického konformismu“ - pocitu ze strany mnohých, že je „vhodnější“ prohlásit sám sebe za etnického Ukrajince, přestože mluvím rusky a cítím se součástí ruské kultury.“³⁾

HISTORIE

Dějiny Lvova

Jelikož je naší respondentkou obyvatelka města Lvov, je na místě zmínit, jakým způsobem se Rusové do tohoto města dostali, do jaké míry zasáhli do jeho historie. Z dějin města se dá také velice dobře odvodit, jaké bude dnešní národnostní složení.

Lvov byl založen Danielem Haličským, králem haličsko-volyňským, okolo roku 1250. Název dostal podle Danielova syna Lva; později zde bylo hlavní město království. Roku 1349 byl Lvov dobyt polským králem Kazimírem III. Velikým a obdržel magdeburské právo (1356). V letech 1375 – 1772 zde bylo sídlo Ruského vojvodství Polska, resp. Polsko-litevského státu. Již od počátku zde byla židovská menšina, sídlili zde také němečtí kolonisté. Město postupně vyrostlo ve významné kulturně-hospodářské centrum.

V letech 1649 a také 1655 – 1656 obléhala město kozácká vojska Bohdana Chmelnického, město však nebylo dobyt. Roku 1656 jej obléhali též Švédové, kteří je dobyli až při dalším nájezdu roku 1704. Roku 1772 se výsledkem prvního dělení Polska stal Lvov a celá Halič součástí habsburského Rakouska. Přestože státní správa prosazovala germanizaci, byl Lvov i během 19. století jedním z hlavních center polské i ukrajinské kultury. Tehdy město velmi rychle rostlo, zvláště po příchodu železnice. Od roku 1867 zde zasedal parlament Haličského království.

V letech 1918 – 1919 zde sídlila Západoukrajinská lidová republika. V období mezi dvěma světovými válkami byl Lvov třetím největším městem 2. Polské republiky. V letech 1939 – 1941 byl obsazen Rudou armádou, 1941 – 1944 byl součástí hitlerovského Generálního gouvernementu. Po 2. světové válce byl Lvov oblastním městem Ukrajinské SSR Sovětského svazu, rusifikace se ho však dotkla relativně málo. Od roku 1991 je město součástí nezávislé ukrajinské republiky a vedle Kyjeva hlavním centrem ukrajinské kultury, které v září 2006 oslavilo 750 let existence. V roce 2004 byl Lvov jedním z epicenter Oranžové revoluce. Dodnes zde žije zhruba 65 000 Rusů.⁴⁾

KULTURA

Ukrajinská kultura je silně ovlivněna křesťanstvím, především pravoslavím, ale také řeckým katolictvím, židovstvím a islámem (především na Krymu).

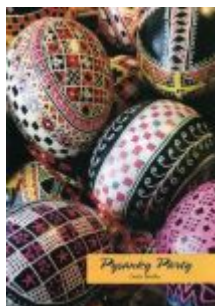
Ukrajina je rozmanitou zemí, všichni mají naprosto odlišné názory a postoje. Obecně se dá říci, že východ, kde převažuje ruština, je proruský orientovaný, zatímco ukrajinsky hovořící lidé na západě země vidí budoucnost Ukrajiny v Evropě.⁵⁾

Ukrajina byla až do roku 1991 součástí SSSR a dodnes má Rusko v této zemi velký vliv. Podobnost obou národností dokazují i státní svátky, národní kuchyně a nápoje.

Státní svátky na Ukrajině:

- 1. leden: Nový rok
- 7. ledna: Vánoce
- 8. březen: Mezinárodní den žen
- Velikonoce
- 1. květen: Svátek práce
- 9. květen: Den vítězství

- 28. červen: Den ústavy Ukrajiny
- 24. srpen: Den nezávislosti Ukrajiny⁶⁾

Státní svátky v Rusku:

- 1., 2., 3., 4. a 5. ledna - Novoroční prázdniny
- 7. ledna - Narození Páně
- 23. února - Den obránců vlasti
- 8. března - Mezinárodní den žen
- Velikonoce
- 1. května - Svátek jara a práce
- 9. května - Den Vítězství
- 12. června - Den Ruska
- 4. listopadu - Den národní jednoty⁷⁾

Kuchyně

Mezi tradiční ruská a ukrajinská jídla patří boršč a pelmeně. Boršč je polévka z masového vývaru, červené řepy, zelí, brambor, kořenové zeleniny a smetany. Pelmeně (Ukrajinci je nazývají vareniki) jsou vařené těstovinové taštičky plněné masem, rybou, houbami nebo zelím.

Oblíbenými nápoji obou národů jsou kvas, vodka a pivo. Kvas je mírně alkoholický nápoj připomínající pivo. Připravuje se z cukru, tmavého žitného chleba a může se do něj přidávat i ovoce, zázvor či máta.

Obyvatelstvo

Ukrajina leží na křižovatce mezi Evropou a Asií, a tak byla v průběhu svých dějin osídlována velkým množstvím různých etnických skupin. Většina z více než 46 milionů obyvatel se považuje za Ukrajince. Podle posledního sčítání lidu v roce 2001 se k ukrajinské národnosti přihlásilo 78 % obyvatel země. Významnou etnickou minoritou jsou Rusové, kteří tvoří 17 % populace a žijí hlavně na východě země. Mezi další menšiny patří Bělorusové, Moldavané, Tataři, Bulhaři, Maďaři, Rumuni, Poláci a Židé.⁸⁾

Struktura obyvatelstva Lvova prošla ve 20. století výraznou proměnou. Zatímco v meziválečné době, kdy byl Lvov třetím největším městem Polska (po Varšavě a Lodži), byli převažující národností Poláci (63,5 % obyvatel v roce 1931 hovořilo polsky jako rodným jazykem), po II. světové válce sem přišli Ukrajinci (z ostatních částí Ukrajiny a z Polska) a Rusové. Drtivá většina Poláků byla přesídlena do západního Polska. Výrazná židovská menšina, která tvořila přibližně čtvrtinu obyvatelstva, po holocaustu čítá jen několik tisíc příslušníků.⁹⁾

Ruská menšina na Ukrajině

Největší zastoupení Ruské menšiny je v Autonomní republice Krym, která zabírá většinu Krymského poloostrova a na východě Ukrajiny v Luhanské, Doněcké a Charkovské oblasti. Dle údajů z roku 2001 jsou Rusové v Autonomní republice Krym většinovým obyvatelstvem (58,5 %). Menší zastoupení mají v Luhanské oblasti (39 %), Doněcké oblasti (38 %) a nejmenší v Charkovské oblasti (26 %).¹⁰⁾

VLASTNÍ VÝZKUM

Respondentkou našeho výzkumu se stala paní Ludmila N. Chochulina, 72letá důchodkyně, dříve profesorka francouzštiny na VŠ, s bydlištěm ve Lvově. Výzkum proběhl pomocí klasických psaných dopisů v ruštině.

Ludmila se přestěhovala na Ukrajinu s rodiči po osvobození východní Ukrajiny v roce 1944. Její otec byl kvůli zranění převelen z armády na vojenské velitelství v ukrajinském městě Proskurov (nyní Khmelnytskyi). Se sestrou navštěvovaly ukrajinskou střední školu, protože v tomto městě ruská škola

nebyla.

Respondentce byly položeny následující otázky:

1. Jak si představujete typického Rusa (jak vypadá, jak se chová, jaké má zvyky)?
2. Co považujete za národní jídlo? Vaříte ho doma? Jak často?
3. Jaký svátek je pro vás nejvýznamnější a proč? Slavíte ho stejně jako se slaví v Rusku nebo jako se slaví na Ukrajině a nebo je to stejné?
4. Jakým jazykem mluvíte doma? Jakým na veřejnosti (práce, obchod,...)?
5. Jaké zemi fandíte při sportovním utkání (např. hokejovém) Rusko x Ukrajina?
6. Jaké město považujete za svoje „hlavní“ (Kyjev, Moskva či jiné)?
7. Stýkáte se s Rusy ve vašem okolí? Máte více přátel mezi Rusy nebo mezi Ukrajinci? Kdo je vám bližší?
8. Přemýšlela jste někdy o návratu do Ruska? Kam přesně byste se vrátila a proč?
9. Volný prostor k tématu

Typický Rus má podle Ludmily modré či hnědé oči. Je hezký, chytrý, s dobře vyvinutým intelektem. Také by měl být dobrosrdečný, upřímný, mírumilovný, komunikativní a pohostinný.

Za ruské národní jídlo považuje: šči, kaše, lívance, pelmeně, pirohy s rybou, masem, rybí „ucha“. Ruská i ukrajinská jídla připravují doma stále.

Ludmila dále uvedla, že Ukrajinci i Rusové mají dlouhou společnou sovětskou minulost, všechny svátky slaví tedy stejně jako Ukrajinci. Jsou to: Nový rok, Vánoce, Velikonoce, den Vítězství, rodinná výročí (narozeniny, svátky) a dříve také 1.máj, VŘSR.

Ludmily rodina ovládá stejně dobře ruštinu jako ukrajinštinu. Rodinní příslušníci spolu hovoří doma i na veřejnosti v ruštině, v obchodech, hromadné dopravě či na úřadech se domlouvají ukrajinsky.

Při sportovních utkáních fandí Ludmila oběma státům, pokud se jedná o vzájemné utkání Ruska proti Ukrajině, fandí paní Ludmila Rusům.

Pod pojmem hlavní město si představí Kyjev, ale Moskvu mají rádi jako bývalé hlavní město SSSR.

Na otázku, zda se stýkají raději s Rusy nebo s Ukrajinci, odpověděla, že jak ona, tak i její manžel si nevybírají přátele podle národnosti. Podstatné pro ni je, aby to byl dobrý člověk. Momentálně má ruskou přítelkyni.

O návratu do Ruska Ludmila nikdy neuvažovala, ale její manžel (také Rus) si velmi přál se vrátit. Zjišťoval si od příbuzných cenu domku poblíž Rjazaně (odtud pochází) – to bylo na začátku „perestrojky“. Než si stihl všechno zjistit, rozpadl se SSSR. Pak byla otázka přestěhování složitější a nyní jim v tom brání jejich věk.

V posledním bodě dopisu se Ludmila rozepsala o různých aspektech jejich života, dějinách Rusů na Ukrajině, o situaci, která byla na Ukrajině kdysi i nyní a dalších věcech.

Uvedla například, že zprávy sleduje ruské, ale zároveň se snaží zachovávat přehled i v ukrajinském vysílání.

Další zmínka byla o hymnách. Ruská hymna je jí bližší než ukrajinská a to hlavně proto, že melodii dobře zná ze sovětského období. Hymna Ukrajiny (Ještě nezemřela Ukrajina) je jí velmi vzdálená.

Respondentka dále uvedla, že Rusové jsou na Ukrajině neoblíbení kvůli stalinským represáliím. Zvláště to pocítili po roce 1991, kdy se uzavíraly na Ukrajině ruské školy, zaváděla se výuka v ukrajinštině. „Naše děti chodily do ruských škol, školní docházku však končily už v ukrajinštině. Školy se uzavíraly, vyhazovaly se knihy z knihoven nebo v lepším případě skončily v antikvariátech (tak jsme si doplnila svoji knihovnu za pár kopejek). Byla to hrozná doba, na Ukrajině se hladovělo a Rusové na sobě pocítili změněný vztah okolí k nim. Moje maminka, která žila na Ukrajině od roku 1944, požádala v obchodě prodavačku jako vždy v ruštině, ta na ni ovšem zařvala: „Co vy tu ještě děláte, jedte si k sobě do Ruska.“ Naše pravnučky navštěvují ukrajinskou školku. Není to tak dávno, co vnučka vyzvedávala dceru ze školky, přičemž na ni mluvila rusky a vychovatelka křičela: „Co je to za řeč, to už tady nechci nikdy slyšet!“ Takové jednotlivé případy se stávají. Ve Lvově zůstalo jen 5 ruských škol. Do jedné z nich jsou přihlášeny naše tři pravnučky.“

ZÁVĚR

Rusové a Ukrajinci mají dlouhou společnou sovětskou minulost, po jazykové stránce si rozumí, jejich svátky jsou téměř identické a jinak je tomu i u národních pokrmů. Ruská federace má dodnes na Ukrajině silný vliv, protože jí poskytuje dodávky plynu, ropy, jaderného paliva a je jejím největším obchodním partnerem. Přesto se v současné době, pod vlivem ukrajinského nacionalismu, snaží země z ruského vlivu vymanit a vystupovat jako svobodný stát.

Naše respondentka žije téměř celý život na Ukrajině. Pouto k rodnému Rusku je u ní stále pevné, přesto o návratu do rodné země nikdy neuvažovala. Ačkoliv nežije ve východní části země, pocítila ukrajinský nacionalismus, když se na Ukrajině zavíraly ruské školy a výuka probíhala jen v ukrajinštině.

V našem výzkumu odpovídala pouze jedna zástupkyně ruské menšiny na Ukrajině, a proto nelze její odpovědi zobecnit pro celou minoritu.

ZDROJE

- 1) Johnstone, S., Bloom, G. *Ukrajina*. Praha: Svojitka & Co., s. r. o., 2009, s. 36-50
- 2) Zastavnij, F.D.: *Naselennja Ukraï'ny (Obyvatelé Ukrajiny)*, L'viv: MP «Kraj» : 1993, s. 127-133 (Заставний Ф. Д.: Населення України — Львів: МП «Край», 1993.)
- 3) Goble, P. *Ethnic Russians in Ukraine Re-identifying as Ukrainians*. Information agency Unian [online]. Cit. [2010-05-09]. Dostupné z [www: <http://unian.net/eng/news/news-276985.html](http://unian.net/eng/news/news-276985.html)
- 4) Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. [online] *Ukrajina*. Cit. [2010-05-08]. Dostupné z [www: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/ukrajina/index.html>](http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/ukrajina/index.html)
- 5) Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. [online] *Rusko*. Cit. [2010-05-08]. Dostupné z [www: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/rusko/index.html>](http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/rusko/index.html)

6) Wikipedie, otevřená encyklopedie. [online] Lvov. cit. [2010-04-18]. Dostupné z www: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Lvov>>

7) Wikipedie, otevřená encyklopedie. [online] *Ukrajina*. cit. [2010-04-18]. Dostupné z www: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Ukrajina>>

Počet shlédnutí: 315

1)

Johnstone, S., Bloom, G. *Ukrajina*. Praha: Svojitka & Co., s. r. o., 2009, s. 173

2)

F. D. Zastavnij : *Obyvatelé Ukrajiny*, Kraj: 1993, s.127-133 (Ф. Д. Заставний : Населення України)

3)

Goble, P. *Ethnic Russians in Ukraine Re-identifying as Ukrainians*. Information agency Unian [online]. Cit. [2010-05-09]. Dostupné z www: <<http://unian.net/eng/news/news-276985.html>>

4) 9)

Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. Lvov. cit. [2010-04-18]. Dostupné z www: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Lvov>>

5) 8)

Johnstone, S., Bloom, G. *Ukrajina*. Praha: Svojitka & Co., s. r. o., 2009, s. 36-50

6)

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Ukrajina*. Cit. [2010-05-08]. Dostupné z www: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/ukrajina/index.html>

7)

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Rusko*. Cit. [2010-05-08]. Dostupné z www: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/rusko/index.html>

10)

Wikipedie, otevřená encyklopedie [online] *Ukrajina*. cit. [2010-04-18]. Dostupné z www: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Ukrajina>>

From:

<https://www.hks.re/wiki/> - **Hospodářská a kulturní studia (HKS)**

Permanent link:

https://www.hks.re/wiki/rusove_na_ukrajine

Last update: **29/05/2024 19:39**

